

Creative Commons Attribution 4.0 International

ДОМОГОСПОДАРСТВА НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ: ПОВЕДІНКОВІ СТРАТЕГІЇ, ОБМЕЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ¹

У довоєнний період, як стверджується у моніторинговому дослідженні², Україна вважалась доволі специфічною з точки зору рівня фінансової грамотності населення та доступності фінансових послуг. При цьому інструменти фондового ринку не були в пріоритетах інвестиційних уподобань населення: значна частка українців є недостатньо обізнаною щодо наявних можливостей формування заощаджень і інвестиційних ризиків, а також стикається з численними регуляторними обмеженнями. Це зумовлює істотні розбіжності між інвестиційними вподобаннями населення України (переважно валютою, депозитами та нерухомістю) і світовими тенденціями, що характеризуються істотною часткою вкладень домогосподарств у цінні папери.

Автори рецензованої монографії – знані та висококомпетентні науковці-економісти в галузі фінансового посередництва та фінансових ринків, чий науковий праці широко відомі урядовцям, експертам і дослідникам³ – спробували дослідити проблеми, що ускладнюють залучення індивідуальних інвесторів на фондовий ринок і підвищення їхньої довіри до ринкового інструментарію.

У результаті “інтенсивних реформ” український фондовий ринок у наявному інструментарії стиснувся фактично до інструментарію держборгу. Крім достатньо високої доходності, податкових пільг і надійності, головним чинником попиту населення на держоблігації була їхня висока ліквідність: у будь-який час фізичні особи мали можливість продати ці інструменти. В умовах воєнних шоків фінансовий стан українців погіршився через скорочення наявних доходів і зростання витрат. Певним чином держава простимулювала патріотичні настрої населення так званими військовими облігаціями.

¹ Рецензія на монографію: Індивідуальні інвестори на фондовому ринку України: проблеми та перспективи / Н.М. Шелудько, С.Є. Шишков; Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України. Київ: Академперіодика, 2023. 126 с.

² Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021 році: звіт за результатами дослідження. Проект USAID “Трансформація фінансового сектору”. Київ: Національний банк України, 2021. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021.pdf

³ Зокрема серед найвагоміших публікацій за останні роки слід виокремити: Зловживання на ринку капіталів: економіко-правові аспекти / за ред. О.Г. Кошового, В.М. Тертишника, Н.М. Шелудько. Дніпро: ЛІРА, 2019. 532 с.; Береславська О.І., Шишков С.Є., Шелудько Н.М. Інвестиційні уподобання населення України: реакція на шоки воєнного стану. *Український соціум*. 2022. № 4 (83). С. 76–91. <https://doi.org/10.15407/socium2022.04.076>; Шелудько Н.М., Шишков С.Є. Інститути спільного інвестування в Україні: масштаби і наслідки інвестиційної дисфункції. *Економіка і прогнозування*. 2020. № 2. С. 120–138. <https://doi.org/10.15407/eip2020.02.120>; Система накопичувального пенсійного забезпечення в Україні: соціально-економічний вимір і захист пенсійних накопичень / за ред. Н.М. Шелудько. Київ: Академперіодика, 2023. 122 с.

© Васюренко О.В., 2024

Автори монографії справедливо зауважують, що складно визнати непатріотичною поведінкою те, що у нинішніх економічних і соціальних обставинах українці не довіряють національній валюті та диверсифікують заощадження інвестиціями в нерухомість, готівкову валюту, цінні папери іноземних емітентів, криптовалюти й інші активи, ціноутворення яких пов'язане зі стабільнішими валютами.

На їхню думку, з огляду на досвід побудови та розвитку ринку державних запозичень, диверсифікація валюти випуску та розрахунків, податкові пільги, підтримка ліквідності, діджиталізація, забезпечення зваженої доходності й тарифів інфраструктури сприяють формуванню стійкого попиту індивідуальних інвесторів. Якщо держава дійсно має намір створити внутрішній фондовий ринок недержавних (корпоративних) цінних паперів, привабливих для інституційних й індивідуальних інвесторів, то потрібні певні заохочення. Впровадження аналогічних пільг для інвесторів у цінні папери емітентів, які здійснили публічну пропозицію, також має стимулювати як індивідуальних інвесторів, так і емітентів.

Принципова відмінність рецензованої монографії від численних багатотомних рецептів “як за один клік стати мільйонером”, – це спроба авторів всебічно осмислити важливу соціальну проблему, а саме можливості збереження та збільшення заощаджень громадян завдяки інструментам фондового ринку.

Позиція авторів праці полягає в тому, що завдання держави – забезпечити умови для формування населенням індивідуальних накопичень, незалежно від розміру статків, завдяки наданню максимально широкого спектра інвестиційних можливостей і універсальності підходів до нагляду. Це має спричинити підвищення фінансової грамотності українців, вміння збалансовувати доходність і ризики, захистити заощадження від інфляції, зокрема у кризових ситуаціях, особливо в умовах воєнного стану. І це викликає довіру до висновків і пропозицій авторів.

Підсумовуючи, слід визнати, що рецензована монографія містить конструктивне бачення вирішення гострих практичних проблем як в частині поведінкової слабкості домогосподарств на фондовому ринку України, так і в частині адекватності державної політики, та буде корисною не лише для науковців, але й практиків.

О.В. Васюренко,

д-р екон. наук, проф.,

завідувач кафедри Київського університету інтелектуальної власності та права

НУ “Одеська юридична академія”,

Харківське шосе, 210, Київ, 02121, Україна,

email: vasurenko@i.ua,

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3225-0744>

O.V. Vasiurenko,

Doctor Habil. in Economics, Professor,

Head of the Department of Kyiv University of Intellectual Property and Law

of National University “Odesa Law Academy”,

210, Kharkiv highway, Kyiv, 02121, Ukraine,

email: vasurenko@i.ua,

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3225-0744>